

Kajári Gyula rajza

JÁVOR OTTÓ

HALOTTAK

Minden évben leutazom néhány napra abba a városkába, ahol gyermekkoromat töltöttem. Az idén télre esett a kirándulás. Silécem botjával kopogtam be nagynéném ablakán, aki földszintes házban lakik, de az ablakpárkányt csak ágaszkodva lehet elérni. Elmúlt dél, gyorsan húst sütött, hagymás zsírban burgonyát tört össze, a kamrában álló óriási üvegek valamelyikéből paprikába tömött savanyú káposztát emelt ki. Mindjárt el is mondta készítési módját, amit ő még nagyanyjától, az én dédanyámtól tanult. Ebéd után elbúcsúztam. Jó nagy hó volt, úgy terveztem, hogy kimegyek sível a Feketevágathoz, ott van valami menedékházféle, ott töltöm az éjszakát, és másnap délután indulok majd vissza. Nagynéném kikísért a kapuig.

A bejárat mellett rámutatott egy diófára:

– Látod, milyen szép?

Hangja száraz volt, mondata inkább kijelentés, mint kérdés.

– Tíz éve ültettem. Legalább lesz, amiről emlékeztek rám.

Arca mozdulatlan maradt, de a szeme – s ez csak most tűnt föl – mélyen besüppedt a homlokcsont alá. Mintha nem messzire, hanem messziről nézne.

– Vigyázz magadra!

– Ugyan! – mosolyogtam, és vállamra vettem a léceket.

Nagynéném háza a külvárosban épült, nem kellett sokat gyalogolni az országútig. Elértem a régi vámot. Már csak a sorompó kőtalpa volt meg. A kivégzett szabadsághősök emlékoszlopát sem fogta körül az az alacsony vaskerítés, melyhez

nagyon-nagyon régen a szánkómat kötöttem. — A miniszterelnök! — kiabáltak az emberek, és a sorompónál egy nagy fekete autó pöfögte a kék füstöt. Én is odaszaladtam. Valóban a miniszterelnök állt az autó mellett, télikabátban, hajadonfőtt. Az újságok annyiszor közölték a képét, hogy gyerek létemre mindjárt megismertem. Fekete haja sápadt és elől széles koponyájára simult. Mosolygott, szólt néhány szót, majd beült az autóba és elrobogott. Két év múlva egy svájci szanatóriumban halt meg vesezsugorodásban. Ezt akkor még nem tudhattam, mégis majdnem meghatott szánakozással néztem utána, aki hajadonfőtt volt, és akit a leszálló téli sötétben elvitt a nagy, fekete autó.

Mikor visszamentem az emlékmű vaskerítéséhez, nem találtam a szánkóm. Ellopták. Sirtám, nagynéném pedig dühösen egyre azt hajtogatta:

— Ezek a politikusok mindig bajt okoznak. — Most mindez eszembe jutott, ahogy kerestem a vasrácsot, ami már nem volt ott, csak a havat fújta fel a szél az oszlop körül talapzatnak.

A csupasz ágaikkal az út fölé hajló vastag nyárfáknál fölcsatoltam a léceket. Hosszú, izzasztó emelkedésnek kellett mennem vagy három kilométert. Jobbra, a fák mögött látszott a kórház sárga épülete. Majd elmaradtak a fák, házak következtek, kisebbek, alacsonyabbak, mint a nagynénémé, azután ők is elmaradtak. Keményen dolgoztam a botokkal, vállamban éreztem az emelkedőt.

Szólók közt kanyargott az út. Néhány bedeszakázot ablakú nyaralót, roskatag prэшházat varjak röpködtek körül. Száncsilingelést szerettem volna hallani, de csak egy otromba teherautó hörgött el a város felé, később a szomszédos falvakat összekötő autóbusz előzött meg. Búgása hamar elsüppedt a magas hóban. Az elhagyott kőfejtőhöz értem. Gyerekkoromban gyorsabban tettem meg eddig az utat. Volt itt egy vendéglő. Arra gondoltam, ha lenne-e jobb lecsatolni a léceket, bemenni egy pohár forralt borra, azután még sötétedés előtt vissza a városba, hiszen azt sem tudom pontosan, hol van az a menedékház. De csak mentem tovább. Az országút szélén nagy, festett táblák álltak. Más, vendégszerető helyen az ilyenekre azt pingálják, hogy: „Üdvözöljük városunk látogatóit!” „Érezze magát nálunk jól!” „A viszontlátásra!”. De ezeken a táblákon nem tudtam eligazodni. Indiánokat láttam tollas fejdíszben, mint a cirkuszok plakátjain, mögöttük hatalmas bálványok meredeztek, előttük pedig mintha ravatal lett volna. Az indiánok kitaratóan néztek a ravatalra. De tán mégsem ravatal volt, mert azt írták alája: „Így akarod?!” Kérdőjellel és felkiáltójellel. Furcsa táblák voltak.

Tovább mentem. Balra kanyarodtam az országútról. Most már nyoma sem volt emberi építménynek. Jól siklottak a lécek, igaz, még otthon vikszoltam, de a hó is jó volt, csak gyorsan sötétedett. Messze, jobbra egy kopár domb derengett piszkoslilán. Tudtam, mögötte van a Feketeváगत, s valahol ott kell lennie a menedékháznak. Nem éreztem kedvet nekivágni a dombnak, sok havat hordhatott az oldalára a szél, úgy gondoltam, megkerülöm, ezért egyenesen mentem tovább. Kezdett körülfogni az alkonyi kód meg sötét. Szél sópörte lábam előtt a megfagyott havat, egy-két hóban fuldokló kukoricaszár zörrent meg. Elfáradtam. A sötét miatt a távolságokat sem voltam képes jól felbecsülni, mikor előttem a dülön egy viharlámpát láttam meg. A sárga fény rávetődött a lámpához tartozó szekérre. — Hahó! — akartam kiáltani. A hidegben éppen csak hogy a pára jött ki a számon. Előbbre siklottam néhány métert, de ekkor eltűnt a viharlámpa, a szekér zörgését sem hallottam, csak a szél zizegett a havat, és a kukoricaszárak sóhajtoztak. Most már nem tévóváztam, jobbra kanyarodva a beszakadó mély hóban, a domb felé igyekeztem. Teljesen besötétedett, amikor följutottam a tetőre. Alattam volt a Feketeváगत, valamerre lent lehetett a menedékház, még lejjebb egy tó, melynek vize nyáron is jéghideg maradt, és görcsöt kapva sokan fulladtak már bele. Éreztem, a verejték ráfagy a hátamra. Megindultam lefelé. Óvatosan, lassan csúsztam, nehogy a háborúból itt maradt valamelyik árokba essem. Látni alig láttam valamit, csak az orrom előtt foszforeszkált a hó. Ha nem találom meg a menedékházat, ebben az irányban csak kivergődöm az országútra — gondoltam —, és mivel baj nélkül ereszkedtem eddig, jobban nekiengedtem a léceket.

Már későn vettem észre a fekete mélyedést. Annyi időm maradt, hogy oldalt dőljek, így csúsztam bele a menedékháznak a domboldalba vajt udvarába. Szerencsémre nem tyűkretrec- vagy disznóöltetőre zuhantam, hanem a havas földre. Jobb kezem hüvelykujja beleakadt a sibot bőrfülébe, megrándult, később dagadni kezdett, de akkor örültem, hogy ennyivel megúsztam az esést. Föltápáskodtam, lecsatoltam a léceket. A menedékház előttem öt méterre feketedett. Úgy rám szakadt a fáradtság, hogy azt hittem, ezt az öt métert se tudom megtenni. Még nem mozdultam, gyűjtöttem az erőt, mikor kinyílt egy ajtó.

— Jó estét kívánok! — köszöntem hangosan.

— Jó estét! — szólt vissza az ajtóból egy nyers férfigang. — Be vagyunk zárva, hiába jött.

— De kérem! — léptem közelebb.

— Nincs messze az országot, majd megmutatom, merre kell menni — folytatta a hang láthatatlan tulajdonosa, akit eltakart a félig nyitott ajtószárny.

— De kérem, úgy érzem, meg is sérültem — nyújtottam előre jobb kezem fájós hüvelykujját, mint döntő érvet —, s különben is, tudtommal a menedékház bármikor köteles szállást adni.

— Bármikor? — hallatszott gúnyosan az ajtó mögül. — Mondtam, ma nem üzemelünk.

— Odaértem a bejárathoz. A házból gyengén kiszűrődő fényben a közepesnél valamivel magasabb, testes férfi állt. Kiskabátban volt, hátratolt kalapja alól elősárgálló homlok és fejbőre kopaszságról árulkodott. Talán a fény bátorított föl vagy a sajtó ujjam, határozottan kijelentettem, márpedig én itt maradok, nem tudok tovább menni.

— De érte meg, ma nem üzemelünk! — tárta szét karját a küszöbön a férfi. — Éppen ma — tette hozzá nyomatékosan.

— Éppen ma nem tudok továbbmenni — ismételtam fáradtan és makacsul. Arca elé emeltem fájós ujjam.

— Nézze, én nem bánom — mondta csendesebben, s még hátrább tolta kalapját olyasféle mozdulattal, ami azt jelenthette: mosom kezeimet. — De nem tudok semmit adni, csak egy fekvőhelyet, az is hideg, sötét szobában van, az egyetlen használható helyiség. Ne próbáljon gyufát gyújtani! Tilos!

— Nincs nálam. Nem dohányzom.

Intett, hogy kövessem. Üres előcsarnokon mentünk keresztül. Gyenge, 25-ös égő világította meg. — Idevaló? — kérdezte.

— Nem, csak a gyermekkoromat töltöttem a városban.

Kutatva végignézett, azután magabiztos, nyers hangjához képest meglepő halkán, szinte merengve azt mondta: — Ó, az régen volt. Azóta sok minden történt. Nagyon sok minden.

Még egyszer hosszan rám nézett. A szeme karikás volt, arca sápadt, mint akit álmatlanság gyötör.

Koromsötét helyiségbe léptünk. Állott, édeskés szag ütötte meg az orrom. Vezetőm lenyomott egy ágy szélére.

— Feküdjön le. A pokrócok melegek. Én amott alszom — s elképzelésem szerint valahova a sarokba mutathatott.

Ledobtam a bakancsot, felsőruhámat a fejem alá tettem, állig húztam a pokrócokat. Rögtön elaludtam.

Arra ébredtem, hogy valaki nyöszörög. A furcsa, édeskés szag közelről csapott meg. Mereven, mozdulatlanul feküdtem, vártam, hátha megismétlődik a nyöszörgés, ha fáradt az ember, megbízhatatlanná válnak az érzékei, hiszen álmodhattam, vagy hallucinálhattam is. Hosszú ideig csönd volt. Egyszerre ijesztő közelről újra nyöszörögni kezdett valaki. Egy pillanatig sem gondoltam a feltolt kalapú házigazdára, az messzebb feküdtt, a hangszín sem egyezett, más valaki nyöszörgött hosszan, halkán. — Se... se... a... ó... ó... — hallatszott a fejem mellett.

— Ki az? — kérdeztem magam is majdnem nyöszörögve.

— Se... se... ó... ó... — ismétlődött a ziháló, halk hang. Mintha azt sutogta, zokogta volna: segítetek, ó, segítetek!

— Se... se... ó... — hangzott most még közelebről. Arcomhoz egy borostás, édeskés szagú arc ért. Nem láttam, de tudtam, hogy szederjés, lilás foltokkal van tele, mint egy hulla arca. Felugrottam. Ugrás közben éreztem, hogy egy test odébbgördül. Tehát összetolt kettős ágyon aludtam e mellett a... — Ki az?! — kiáltottam.

— Ne ugráljon! — szólt valahonnan a sarokból nyersen a kalapos férfi.

— De kérem, itt egy nagybeteg...

— Nem a maga dolga.

— Nemcsak az enyém, de az enyém is — vágtam vissza, miközben az ágy felé füleltem, ahonnan, mióta megszólalt a kalapos férfi, semmiféle zaj, nyöszörgés nem hallatszott.

— Hívni kell a mentőket! Nincs telefon?

— Nincs. A mentőkre sincs szükség.

Riadtan rángattam a ruhámat. Megriasztott a majdnem egykedvű felelet.

— Dehogy nincs! Hiszen meg is halhat.

A válasz rövid, szabatos volt:

— Már nem.

Ismét az arcomon éreztem az édeskés szagú, borostás arcot a szederjes, lilás foltokkal, mely olyan volt, mint egy hulla arca, és arra gondoltam: igazat mond a másik.

— Úgy érti, hogy már meghalt, azaz újra föléledt, hogy tetszhalott állapotban, hogy tetszhalott...

— Olyasféle.

— De akkor még inkább szükség van az orvosra.

A sarokból most már üvöltve jött a válasz:

— Nincs! Értse meg, nincs! Nem neki, hanem nekünk van szükségünk nyugalomra! Már kétszer eltemettem, mind a kétszer visszajött, de többet nem fog! A sarokból kijár néhány téglá. Azon lököm rá a lejtőre. Kövel a lábán egyenesen a tóba fog szánkózni. Onnan már nem jön vissza! A víz alól nem jön, meg kő is lesz rajta!

— Örült! — gondoltam. — Örült. — A sötétben kitapogattam a kilincset, még egyszer az ágy felé füleltem, de ott csend volt, az édeskés szag sem bántotta az orrom. Kiléptem az előcsarnokba. A kalapos ugyanúgy, ahogy este, kiskabátban, hátratólt kalapban már mögöttem állt. Húsos arca sápadt, meggyötört volt, a szeme beesett.

— Nem érti, ember? Békességet akarunk, békességet — mondta csendesen, majdnem könyörögve.

— Megyek a mentőkhöz — feleltem, és fogtam a léceket.

Kinn a szabadban már világos volt, és a havon tükröződő barátságos fényben az jutott eszembe, ki fog hitelt adni szavaimnak, ha mindezt elmondom. Visszanéztem a négyszögletes menedékházra. Minden ablakát barnára mázolt fatábla takarta. Őrizték a benti sötétet. Egyenes, elég széles út vitt az országúthoz. Gondosan megtisztították a hótól. Siettem, ahogy hírtam, mert így is órákba tehető, amíg elérek a mentőkhöz, és ki tudja, mi történik azzal a szerencsétlennel. Egy helyen álltam csak meg, hóval dörzsöltem meg arcomat meg a kezem. Kinn az országúton még könnyebben siklottam. A táj most is elhagyott volt, csupán egy autóbusz előzött meg, talán éppen az, amelyik tegnap. Később ismét motor zúgott a hátam mögött. Egy öreg Opel vágott elém. Lefékezett, s mire odaértem, az éjszakai házigazdám szállt ki belőle. Kalapját hátratólva, szétvetett lábbal állt és mosolygott. Arcán nyoma se látszott az esti meg a reggeli sápadtságnak. Piros volt, kövér, elégedett.

— Elmegy a mentőkért? — kérdezte majdnem kacagva.

— El.

— Felesleges. Teljesen felesleges. Miért ártja bele magát? Változtat valamit is a lényegen, a tényen? Csak önmagának árt.

Most jóindulatúan, kicsit elszomorodva nézett rám. Nem válaszoltam, mert minek tárgyaljak egy örülttel. Továbbcsúsztam a lécekkal. Kis idő múlva megelőzött az Opel. A menedékház vezetője a kormány mellől mosolyogva emelte rám a kalapját. Egy ideig előttem böccöllézett az apró kocsí a hóban, azután eltűnt, mint tegnap este a viharlámpás szekér, ami után kiabálni akartam.

Az autók kerekei nagyon fölvtágták a havat, különben jól haladtam volna. Elsiklottam a bedeszkázott nyaralókat és a roskatag préházakat körülropkodó varjak mellett, az apró külvárosi házak következtek, majd átvágtam a kórház felé. Iz-zadtan kopogtam be a mentőállomásra. A fehér köpenyt viselő ügyeletes, tollat tartva a kezében, várakozóan nézett rám.

— Kérem, a feketevágati menedékházhoz azonnal ki kell menni.

Nem engedte, hogy befejezzem a mondatot, közbevágott.

— A hó miatt oda csak lánccal lehet eljutni, s nekünk nincs benn ilyen kocsink.

— Lánccal is lehet! A bekötőt teljesen tiszta.

Talán igazatosságomnak köszönhettem, mert míg egyik kezében a tollat rázogatta, a másikkal a telefonért nyúlt. — Na, jól van, megpróbálhatjuk — mormogta.

— Tulajdonképpen mi baja az illetőnek?

— En kérem, nem is tudom...

— Nem is tudja?

— De, olyan, olyan, mint a tetszhalott.

Elengedte a telefont. Kutatva nézett rám. — Olyan, mint a tetszhalott — ismételte halkán.

— Ön nem a menedékházhoz tartozik?

— Nem, én...

— Idegen?

— Nem vagyok idevaló, de...

Úgy tekintett rám, mint egy nagybetegre, akinek éppen a receptet adja át.

– Sajnos, lánc nélkül nem engedhetek oda kocsit. Várni kell. Különben is, a mentőorvosunk éppen el van foglalva.

Összehúzott szemöldökkel, kérdően néztem rá. Ő előrehajolt, mindkét tenyeréből fölcserlt csinált, úgy suttogta: – Tekeversenyen van.

– Á, tekeversenyen van – bólogattam. „Örült, ez is örült.”

– A mentők legerősebb ellenfele mindig a fodrászok és a cipőfelsőrész-készítők egyesített csapata. Éppen az előbb telefonáltak, huszonhat fával vezetnek. És ő következik dobásra.

– A mentőorvos?

– Igen. A legjobb emberünk. Nagy tenyér, biztos szem.

Valami rándulhatott az arcomon, mert száraz hivatalossággal folytatta: – Egyébként is olyan bizonytalan ez a dolog.

Eszembe jutott, hogy a menedékház vezetője, a hátratolt kalapú férfi bármennyire nyers, elutasító volt, amikor határozottan léptem fel, mindig visszakozott. Öklömet ráhelyeztem az íróasztalra. – Ha valaki haldoklik, az nem zavaros dolog, hanem tény. Sokkal zavarosabb a mentőszolgálat viselkedése. Én innen addig...

– Jó, jó – nyúlt a telefonért –, de figyelmeztetem, a maga felelősségére. – Megint úgy nézett rám, ahogy a nagybetegre szokás.

Öt perc múlva benn ültem a fehér mentőautóban. Megnéztem, volt lánc a hátsó keréken. Amikor a bekötő úton a menedékház elé kanyarodtunk, éreztem, hogy valami nincs rendjén. A napsütésben szikrázott a hó, az udvaron három személykocsi állt, és az ablakokat nem barna fatáblák, hanem piros mintás, vajszerű függönyök takarták. Keresztülmentem az előcsarnokon, mögöttem jött a két mentő. A szoba ajtajában megtorpantam. Világos, tiszta, kellemesen fűtött, elég nagy helyiség az, széles ablakokkal. Ágy sehol, ellenben terített asztalok mellett kisebb társaságok borozgattak. A hátratolt kalapú férfi a söntés mögül köszönt ránk.

– Á, jó napot kívánok! Üdvözlöm, üdvözlöm. – Mosolyogva jött előre. Rögtön a mentőkhöz fordult: – Azt hiszem, valami kis félreértés...

Nem tudtam tovább odafigyelni. Leültem az egyik üres asztalhoz. A meleg, a csendes beszélgetés zsvaja majdnem úgy hatott rám, mint a tegnapi nyöszörgés, a borostás arc közelsége. Agyam, minden érzékszervem rendszeren működött, mégis belém hökkent, hátha velem van valami baj. Hátha én vagyok bolond.

Hátratolt kalappal éjszakai házigazdám ült az asztalhoz. Egy pohár bort tett elé.

– Igya meg. Jót tesz.

Megittam. Ő mosolygott.

Lefelé néztem, és észrevettem, hogy az ablak alatt a sarokban olyan a fal, mintha beázott volna. Akkora darabon, amin egy test éppen kifér.

– Ott eresztette le?

Futó pillantást vetett a falra. Abbahagyta a mosolygást. Bólintott. – Ott.

– Kővel a lábán szánkózott le?

– Úgy.

– Mint a Varázshegyben a hullák. Azok bobon siklottak.

– Ne jöjjön ilyenell! Ez valami irodalom. Regény! Ha tudná, mennyi bajt okoznak az írók! Minek az ilyet állandóan fölelegetni? Hát nem jobb így?

Karjával körbemutatott a kellemes helyiségen. – Barátságosabb, mint az este? Nem? Hát akkor mit akar?

– Ki volt? Az apja?

Összeráncolta homlokát.

– Lehet. Talán az apám. De nem hazudnék, ha azt mondanám, esetleg én voltam. Én, saját magam. Mindenesetre nagyon közel állt hozzám.

– Mégis beleszánkázta a tóba.

– Nézze! Ha valaki beteg, én vagyok az első, aki orvosért szalad. De itt egészen másról van szó. Tegyük különbséget: itt van az élet, ott a halál. A kettőt nem lehet összekeverni éppen az élet érdekében. Hallott már róla, hogy fagyasz-tani akarják az embereket? Húsz, ötven, száz évig tetszhalott állapotban tartják, azután fölébresztik az úkapát. Fagyasztás, meg a relatív idővel az a manipuláció a világúrben! Tudja, milyen botrányok lesznek ebből? Én mondom magának, előbb-utóbb maguk a kedves unokák verik agyon az úkapákat.

– Ahogy maga tette.

– Téved. Nem érti az álláspontomat. Ismétlem, a két határt nem szabad összemoszni: az életét meg a halálét.

– Sokszor a természet is összemossa.

– Ne bántsa a természetet! A természet látszólagos kérdéses esetei, amelyekre

gondol, pillanatnyi kétséget sem hagynak a lényegét illetőleg. Más az átalakulás, és megint más a gondolkodó emberi élet megszűnte. Tudja, ki zagyválja össze a dolgokat? Az ember.

Kopasz fején feltolta a kalapot, diadalmasan nézett rám.

— Hát akkor én megyek. Megteszem a följelentést a rendőrségen.

— Följelentést?

Mint valami aggódó nagybácsi, szomorúan csóválta meg a fejét.

— Javíthatatlan. Teljesen javíthatatlan.

Kicsit elmosolyodott.

— Úgy jár, mint a mentőkkel.

Őszintén bevallva, nekem is volt ilyen érzésem. Amikor fölálltam, éreztem, mennyire fáradt vagyok. Meg kellett kapaszkodnom az asztal szélében.

— Amerikában azért születik annyi gyerek, mert még új minden. Nincs múltjuk, vagy nem ismerik.

A szomszéd társaságban jegyezte meg egy szakállas, erdész külsejű férfi. Láttam, hogy komolyan mindenki egyszerre a szájához emeli a poharát. Az ivás egységesen végrehajtott mozdulata kíséretében botorkáltam a szabadba. A bejárat előtt állt a mentőautó. A mentők gondosan felírták adataimat, hogy a kiszállási költségről a csekket tudják, hova kell küldeni, mivel, ahogy zavartan eldörmögtek: feleslegesen tették meg az utat. Megkérdeztem, nem hallottak-e újabb hírt a tekeversenyről. Fölcsillant a szemük.

— Ó, egyenlítettünk, sőt, három fával mi vezetünk már! Hiába, az a Stáci Karesz! — ragyogott az alacsonyabbik mentő, és meglóbálta karját, mintha kugligolyót hajítana el.

— A mentőorvos?

— Igen — válaszolta, és újra elhajította a láthatatlan kugligolyót.

Beültem a kocsiba. Szemközt futottak a naptól ragyogó havas fák. Arra gondoltam, ha tegnap este nem annyi tévelygés, kerülő után érek a menedékházhoz, hanem ezen az úton jövök be, talán minden egészen más lett volna. Olyan, mint ma.

A mentők a kórházig vittek. Innen gyalog mentem a rendőrségre. Ez még jó háromnegyed óráig tartott. A sietésben, a fáradtságon kívül, a vállamra emelt sílécek is akadályoztak. A rendőrség épületébe üvegezett kovácsoltvas ajtó vezetett. Bent a folyosón kopott, zöld asztal mögött egy őrmester ült köpenyben, sapkával a fején. Csak a köpeny felső gombját hagyta nyitva. Zsirpapírból szalonnát evett, bicskával. Rágás közben kérdezte: — Hova tetszik?

— Kérem szépen, följelentést akarok tenni.

Lenyelte a szalonnát.

— Feljelentést?

— Igen. Egy egészen különleges, súlyos ügyben.

Már nem ért váratlanul, hogy amint az ügyre céloztam, az őrmester is elkomorodott. Szomorú, kék szemével fürkészte, és megismételte szavaimat: — Egészen különleges, súlyos ügyben. — Majd elmosolyodott, kinyitott bicskájával, amelynek pengéje fénylett a szalonnaszirtól, cinkosan meg is fenyegetett. Látom, érti a dörgést, ebédszünetben jön, hogy gyorsan sorra kerüljön. Na, menjen! Első emelet tizenhét.

— Az első emelet tizenhét előtt kettős padosor húzódott a folyosón, de a padokon senki sem ült. Bekopogtam. — Szabad! — szólt ki egy fáradt hang. Sovány, gyomor-bajos arcú, ősz százados fogadott. Szemüvegének fémkerete olyan vékony volt, hogy az egész szemüveg csipetűnek tűnt. Hellyel kmáult, élelem tartott egy doboz cigarettát, csak azután kérdezte: — Mi járatban? — úgy, mintha már legalább ötöd-ször találkoztunk volna.

A sietéstől és a lépcsőktől még mindig lihegve kezdtem beszélni.

— A feketevágati menedékházból jövök. Ott valami különös, szörnyű vagy nem is tudom, milyen dolog történt. Nem akarok senkit alaptalanul vádolni, de úgy érzem: gyilkosság. Valakit, aki haldoklott vagy tetszhalott volt, kövel a lábán a tőbe csúszttattak.

— Igen, az a legegyszerűbb — hajolt kissé előre a százados, — mintha a cigarettás doboz feliratából akarná kiolvasni a nyomokat. Azután rám nézett, és hümmögve azt mondta: — Lám, már itt tartunk.

— Értesítettem a mentőket, ki is mentek, de már semmit, illetve senkit sem találtak.

— A mentők meg az orvosok — legyintett a százados — mind velük vannak.

Úgy érzem magam, mint mikor a nyöszörgés fölébresztett, és a sötétben hozzámért a borostás arc, mint amikor feltolt kalappal mosolyogva előjött a sötét

mögül a menedékház vezetője. Meg kellett kapaszkodnom a fotel karfájában. —
Hogyhogy velük? Kikkel?

A százados az ablak felé biccentett. — Azokkal, akiket ön gyilkosoknak nevez.
Fölálltam.

— Kérem szépen, lehet, hogy az idegeim fölmondták a szolgálatot. Lehet, hogy
őrült vagyok, kérem egészségi állapotom megvizsgálását, de addig is teljes fele-
lősséggel...

A százados vállamnál fogva nyomott vissza a fotelba.

— Ne legyen már ilyen ünnepélyes. Dehogyan örült! Nagyon jól látja a dolgokat.
Örülök, hogy ennyire szívén viseli az ügyet, hiszen azok már szervezkednek. Látta
a táblákat az országot mellett? Az indiánokat? Nyílt kihívás és vád ellenünk.
Gyűléseket rendeznek, és milyen veszélyesek a jelszavaik! „Békességet akarunk!”
„Tiszta lapot a jelenben a jövő érdekében!” „El az emlékektől!” „Ártatlanok
vagyunk!” — ilyeneket kiabálnak kórusban. Fákat vágnak ki, olyanokat, amiket
apjuk, anyjuk vagy saját maguk ültettek. A régi fényképeket nagy halomba ösz-
szehordják az utcán, és meggyújtják őket, és körültáncolják, mint a franciák, mikor
a Ça ira-t énekeltek, közben kipirul az arcuk, nevetnek, folyton nevetnek.

— Esetileg önmagukat is eltüntetik?

— Arra is van eset. Egyik vezérüknek ezerkilencszázharmincban meghalt a
felesége, mert mindketten munka nélkül voltak, és nem tudták a beteg asszonyt
kezelgetni, s az illető azután besúgó lett. Öten buktak le miatta. Az egyiket
ágyonverték, a másik büntetőszázadban pusztult el, kettő később külföldre ment, az
ötödik most halt meg. Az ötödik halála után hajtotta végre magán, már mint a
régii énjén ezt, amiről beszélünk, s mos nősült másodszer. Mert az különösen ne-
hezíti helyzetünket, hogy aki elkövette a dolgot, amire ön azt mondta, gyilkos-
ság, rögtön meghízik, arca pirosposzsgás lesz, mozgása könnyed, kedélye nyugodt,
mátha súlyoktól szabadult volna. „Mi már itti legyőztük a nehézségi törvényt.” Ezt
mondogatják.

— Nem értem. Hiszen önök büntetik ezeket a veszélyes elemeket.

— Találószerű a megjegyzése. Veszélyes elemek, nagyon veszélyesek, és mi súlyosan
büntetjük őket. Persze, vannak fokozatok. Először csak egy képeslapot küldünk
nekik. Behavazott házak, szikrázó csillagok alatt fehér angyalszárnyak csattognak,
karácsonyfa lobogó gyertyák glóriájában, alatta morgó macskó és bicikliző mikieger...

Beszéd közben hátranyúlt az íróasztalhoz, elvett onnan egy képeslapot, és a
kezembe nyomta. Nagyon értetlen arcot vághattam, mert rögtön tovább beszélt.
— Na, persze ez csak a kezdet... Említettem, súlyosan büntetjük őket.

— Börtön?

— Sokkal súlyosabban. Jöjjen csak!

Kivezetett a szobából. Követtem, kezemben a képeslappal. A folyosón elégedet-
ten mutatott a padokra.

— Ennyi hely kell a fogadóórákon. Most ebédszünet van, azért üresek, egyéb-
ként tele van a folyosó. Mert majdnem minden háznál akad halott, akit teljesen
meg akarnak semmisíteni, de minden háznál van olyan személy, aki ezt nem engedi,
és eljön hozzánk, megteszi a följelentést.

— És azután?

A százados egy terembe vezetett.

— Ide hozzuk a bűnösöket.

Egy szabályos kultúrteremben voltunk. Előadói asztal, mozivásznon...

— Ne csodálkozzék! Ők a lélektanra hivatkoznak, mi is a lélektan eszközeivel
harcolunk. Az előadói pulpituárról például szemelvényeket szoktunk felolvasni
Taurinus Kereszteshaborújából, Rákóczi Vallomásaiból a Caraffával foglalkozó
részt, néhány részletet a Candide-ből. Az irodalmon azonban túlszűnnek a száraz
statisztikai adatok. Mikor felsoroljuk, hogy az első világháborúban hetven ország,
hány csatahajó, hány repülőgép, hány ágyú, hány gépfegyver, hány ember...
A második világháborúban hány csatahajó, hány repülőgép, hány város, hány or-
szág, hány ember..., akkor egyesek izgatottságukban kiáltozni kezdenek, és fel-
ugrálnak. Látja ezeket a székeket? — Oyan székekre mutatott, amelyek a nagyon
régii időben voltak divatban, kisgyerekek ültetésére használták őket. — Ha nem
bírnak uralkodni magukon, ilyenbe ültetjük őket.

A százados szeme az üveg mögött élénkebbé vált. — De ez még nem minden.
A leghatásosabb a film. Nemhiába, már az iskolákba is bevezették! Nagyszerű ösz-
szeállításunk van. Ferenc Józseffel kezdjük, azután jön a szárajevi merénylet,
utána díszszemlék, lövészárkok, kivégzések, néhány kép a Meseautóból, azután
UFA-híradók, a stukák, füstölgő krematóriumok, Az utolsó állomásból az udvaron
álló asszonyok, meg a cigánylány, aki nézi a szekrény tetején levő kenyérdarabot.

Semmi mást, csak ahogy nézi. A Kegyetlen tengerből a bűvárhajóból kimentett német tengerészek képe, a Szerelmem, Hirosimából néhány vágás, a varsói gettóból a pokrócba burkolódzó fiú, aki énekel... Igen szép válogatásunk van.

— De...

— Arra gondol, hogy nem akarja mindenki végignézni? Ezen is segítünk, sajnos, kissé brutális módon. Befecskenkezés, és képtelen a renitenskedő egy órán keresztül lecsukni a szemét.

— Nem, én arra gondoltam, elég eredményes-e mindez.

— Ó, eleinte még érvelnek, ellenállnak. „Nem akarunk halottakkal együtt élni!” — kiabálják. De amikor a varsói fiú énekel, akkor már csönd van. Néha előfordul, hogy nagyobb a hatás a kelleténél. Vannak, akik a büntetés, vagy ahogy nálunk nevezik, a kúra után búskomorságba esnek, előfordul az öngyilkosság is. Ez már azért is baj, mert ilyenkor az orvosok — tudja, az ellentábor — fokozott erővel vádolnak bennünket.

A százados megfogta a kezem, és mintha engem is óvni akart volna, kihúzott a teremből.

— Szabad kérdezni valamit?

Udvarias mozdulattal jelezte, hogy magától érthető.

— Ahogy látom, a kérdés bonyolult. Úgy érzem, önök sem akarnak állandóan együtt élni a halottakkal. Céljuk végső soron megegyezik a ... — itt kissé megakadtam — a gyilkosok céljával.

A százados arcát ellágyította a szomorúság. A folyosó ablakához húzott. Leláttam az utcára, a parkra. A bokrok között apró gyerekek szánkákon húzták egymást, olyan számok voltak, mint az enyém, amit odakötöttem a vasrácsához, amit elloptak, amikor jött a miniszterelnök nagy, fekete autóval, és mindjárt el is robbogott a leszálló téli sötétben. A gyerekek vidámak voltak, nem lehettek idősebbek öt-hat évesnél. Néztem őket, közben hallottam a százados hangját.

— A céljaink valóban megegyeznek, de a módszer! A gyilkosok nem számolnak vele, hogy akármilyen nehéz kövel csúsztatják is bele a tóba, megkönnyebbülésük csak időleges, a halott visszajön, ha nem most, majd később, a fiúnak, az unokának, és egyre ijesztőbb, egyre borzasztóbb alakban. Mi már tudjuk, hogy nekünk sohasem szabad végleg eltemetni, megsemmisíteni a halottakat, így az utánunk jövők már nem rémüldöznek tőlük, mert nem az övék.

Türelmetlen mozdulatot tettem.

— Jó, jó, idővel mindenkinek lesznek halottai, de nem ilyenek!

Kézen fogva vezetett le a lépcsőn. Mikor az utolsó fokhoz értünk, elengedett, s mintha még az előző gondolatot folytatná, azt mondta: — Eppen ezért kell nekünk megőrizni őket.

Megállt a lépcsőn, jobb kezét, ahogy tisztelgésnél szokás, úgy emelte ősz halántéka mellé. Én továbbmentem. A százados még üdvözlésre emelt kézzel állt fönn a lépcsőn, mikor eszembe jutott valami.

— Még csak annyit, amikor a mentőkkel a szabályszerű bekötő úton értünk a menedékházhoz, határozottan az volt az érzésem, hogyha este is onnan jövök, mindent olyan rendben találok, mint délelőtt.

— Az nagyon valószínű. De ne sajnálja a kerülőt.

— Nem sajnálom.

— A tőle kapott képeslappal búcsút intettem. A képeslapon fehér angyalok röpködtek a szikrázó csillagok alatt, középen egy karácsonyfa szinte lángolt a fényben, alatta morgó mackó, bicikliző mikieger, és a kép alján fekete betűkkel a szöveg: „Festette szájába szorított ecsettel egy hadirokkant, aki mindkét kezét és lábát elvesztette. Boldog ünnepeket!”

A kopott, zöld asztal mellett nem ült senki. Fogtam a siléctet, és kiléptem a kapun a téli napsütésbe.